

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

СЕКТОР ЗА НАДЗОР НАД
ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА

СЕКТОР ОСИГУРАЊА У СРБИЈИ

извештај за 2011. годину

Април, 2012. године

Садржај:

1. Увод	1
2. Активности Народне банке Србије у 2011. години	1
3. Тржиште осигурања	3
3.1. Општи показатељи	3
3.2. Учесници на тржишту.....	6
Друштва за осигурање	6
Остали учесници на тржишту	7
3.3. Структура портфеља осигурања	7
3.4. Билансна сума и билансна структура.....	9
Билансна сума.....	9
Структура активе.....	10
Структура пасиве	10
4. Показатељи пословања	12
4.1. Солвентност	12
4.2. Квалитет имовине	13
4.3. Покривеност техничких резерви прописаним облицима активе	13
4.4. Реосигурање.....	14
4.5. Профитабилност	15
4.6. Ликвидност	15
5. Закључак.....	16

1. Увод

Законском регулативом надзор над највећим делом финансијског сектора поверен је Народној банци Србије. У 2011. години овај сектор је чинило 33 банке, 28 друштава за осигурање, 17 давалаца финансијског лизинга и 9 доброволјних пензијских фондова.

2. Активности Народне банке Србије у 2011. години

У складу са стратешким циљем – креирање и одржавање сигурног и стабилног тржишта осигурања ради заштите интереса осигураника и корисника осигурања и обезбеђивања услуга и производа осигурања на квалитетан и транспарентан начин, Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања (СНО) је у 2011. години наставио да усмерава своје активности у више праваца истовремено и то на: очување стабилности сектора осигурања, континуираним надзором и предузимањем мера; стварање услова за даљи развој овог сектора, доношењем подзаконске регулативе, засноване на Директивама Европске уније и међународне праксе и повећањем транспарентности рада НБС и друштава; даљи развој функције супервизије у складу са међународним стандардима и принципима IAIS-а, базиране на процени ризика и уз континуирано лицензирање актуара и едукацију запослених.

У току 2011. године извршено је 12 непосредних контрола код 10 друштава за осигурање. Фокус контролних активности био је на примени Закона о обавезном осигурању у саобраћају, у делу поступања са одштетним захтевима, као и покривености трошкова спровођења осигурања режијским додатком у осигурању од одговорности због употребе моторних возила, што је реализовано кроз 9 контрола. Код 3 друштва за осигурање извршене су контроле по другим основима: код једног друштва, које се бави пословима животног осигурања, контрола целокупног пословања, код другог друштва пословање у осигурању лица за време пута и боравка у иностранству, а код трећег контрола извршења наложених мера. Предмет непосредне контроле било је и пословање 5 заступника и посредника у осигурању.

По контролама извршеним у 2010. години и неким контролама из 2011. године, у циљу отклањања незаконитости и неправилности, изречене су прописане мере надзора у 24 случаја друштвима за осигурање и заступницима и посредницима у осигурању, од чега су одузете 4 дозволе за рад заступницима и посредницима у осигурању.

У оквиру стварања услова за даљи развој сектора осигурања извршене су измене законске и подзаконске регулативе која се односи на ову област. Наиме, у 2011. години спроведене су измене: Закона о осигурању, Закона о обавезном осигурању у саобраћају, Одлуке о стицању звања овлашћеног актуара, Одлуке о ближим критеријумима и начину обрачунавања математичке резерве и резерве за учешће у добити и Одлуке о основним критеријумима бонус-малус система, подацима за примену тог система и највишем бонусу.

Скупштина Републике Србије усвојила је измене Закона о осигурању, којима је продужен је рок за раздвајање друштава која пружају и услуге животног и услуге неживотног осигурања до 31.12.2012. године, имајући у виду израду новог Закона о осигурању, којим треба да се на свеобухватнији начин, између осталог, уреди и питање раздвајања послова животног и неживотног осигурања.

Такође, Скупштина Републике Србије усвојила је измене Закона о обавезном осигурању у саобраћају којим је померен почетак рада Гарантног фонда, утврђен овим законом, на 30.06.2012. године. На предлог Министарства здравља Републике Србије, прописана је обавеза друштава за осигурање да 5% бруто премије уплаћују на рачун Републичког фонда за здравствено осигурање. Сем наведеног, у циљу лакше практичне примене, поједине одредбе овог закона су брисане и измењене.

Изменама Одлуке о стицању звања овлашћеног актуара извршено је усклађивање услова у погледу потребног степена образовања за Законом о високом образовању.

Изменама Одлуке о ближим критеријумима и начину обрачунавања математичке резерве и резерве за учешће у добити продужен је рок до када су друштва за осигурање дужна да почну да примењују највишу прописану каматну стопу на све уговоре о животном осигурању и то до 31.12.2012. године и прецизирано је да се одредбе одлуке примењују и на уговоре са валутном клаузулом.

Изменама Одлуке о основним критеријумима бонус-малус система, подацима за примену тог система и највишем бонусу прописано је тромесечно ажурирање података потребних за примену бонус-малус система, а у складу са могућностима Удружења осигуравача Србије у погледу функционалности ове базе података. Такође, прецизирано је и поступање у неким специфичним ситуацијама.

3. Тржиште осигурања

3.1. Општи показатељи¹

Опоравак светске економије, који је започео у другој половини 2009. године, настављен је у 2010. години, уз бележење реалног раста светског БДП-а од 4%. Глобални раст је, због дубине рецесије, био успорен, а посебно у земљама Централне и Источне Европе, које су у 2009. години доживеле дубоку рецесију.

Инфлација је у 2010. години порасла у земљама у развоју, пре свега под утицајем раста цена хране и енергената. У развијеним земљама базна инфлација задржана је на ниском нивоу, као последица високе незапослености и ниске искоришћености капитала у индустрији. Највећи ризици за опоравак светске економије су раст цена нафте као последица политичке ситуације у земљама Блиског истока и дужничка криза у еврозони.

Према пројекцијама очекује се да инфлација буде умерена под утицајем ефеката економског успоравања на цене и плате, а опоравак економског раста би се могао очекивати у 2012. години.

Након две године пада, у 2010. години *укупна премија* осигурања у свету реално је порасла за 2,4%, при чему је у развијеним земљама забележен скроман раст од 1,2%, а у земљама у развоју *укупна премија* је порасла по стопи од 9,8%.

Раст светске *премије животних осигурања* у 2010. години био је реално 2,7%, као последица боље продаје осигурања и мање одустанака, али је профитабилност остала на ниском нивоу услед ниских каматних стопа. У развијеним земљама раст *премије животних осигурања* од 1,6% је био изнад десетогодишњег просека, а раст од 11% у земљама у развоју је скоро достигао ниво пре кризе. Према пројекцијама, у 2011. години се очекује пад *премије животних осигурања* у свету од 1,4%, при чему би у развијеним земљама пројектовани пад био 1,8%, док се у земљама у развоју очекује благи раст од 0,6%.

Глобална *премија неживотних осигурања* забележила је реалан раст од 1,9%, уз низак ниво профитабилности. *Премија неживотних осигурања* у развијеним земљама имала је скроман раст од 0,7%, док је у земљама у развоју забележена стопа раста од 8,8%. Према пројекцијама, у 2011. години се очекује раст *премије неживотних осигурања* у свету од 1,8%, са растом у развијеним земљама од 0,6%, а у земљама у развоју од 8,9%.

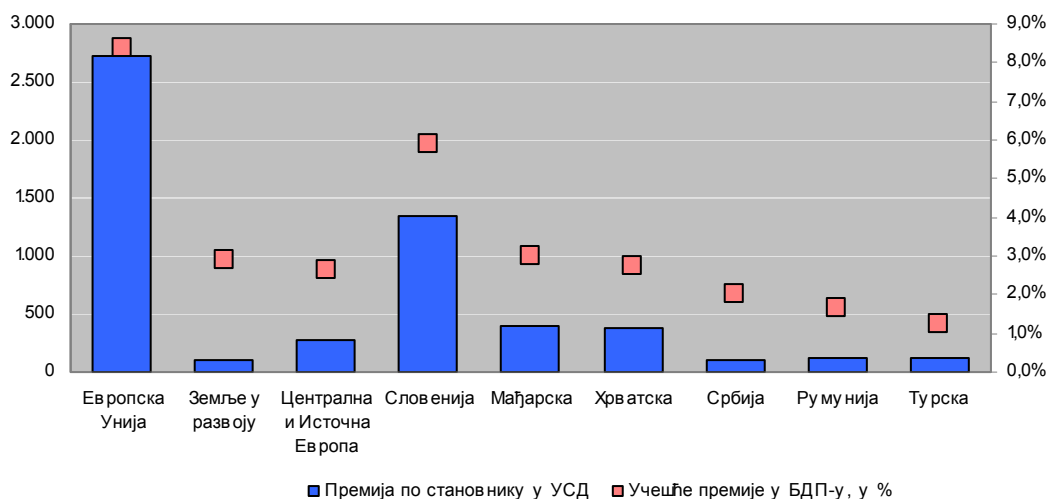
Регион Централне и Источне Европе, који карактерише висок ниво дуга са валутном клаузулом, зависност од извоза у Западну Европу и дубока рецесија у 2009. години, у 2010. години је остварио реалан раст *укупне премије осигурања*

¹ Извори: Swiss Re, Sigma No 2/2011 и Global insurance review 2011 and outlook 2012/13

од свега 0,2%, уз раст премије животних осигурања од 5,7% и пад премије неживотних осигурања од 1,2%. Пораст премије животних осигурања био је резултат, пре свега, штедних производа краће рочности, док је продаја ризико производа осигурања живота и даље ниска. Тржиште неживотног осигурања овог региона је посебно погођено спорим опоравком економске ситуације у већини земаља региона и ниском инвестиционом активношћу. Према пројекцијама, у овом региону се у 2011. години очекује пораст премије животних осигурања од 4,7%, као и раст премије неживотних осигурања од 4,3%.

Највећу остварену премију на светском нивоу у 2010. години забележиле су САД, са учешћем од 26,9%, а заједно са Јапаном и Великом Британијом покривале су скоро половину светског тржишта (46,9%), док је Србија према оствареној премији на 78. месту у свету.

Компарација показатеља развијености сектора осигурања у 2010. години

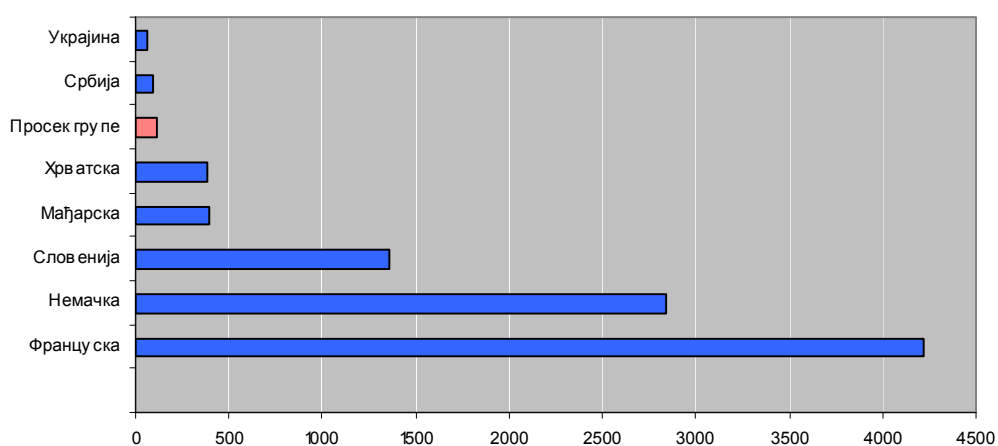
Извор: Swiss Re, Sigma No 2/2011

Сектор осигурања у Србији је и даље неразвијен и, по степену развијености, налази се знатно испод просека земаља чланица Европске уније. У прилог томе говоре показатељи развијености тржишта осигурања - однос укупне премије и бруто домаћег производа и укупна премија по становнику.

Наиме, према учешћу премије у бруто домаћем производу у 2010. години од 2% (у 2004. год. 1,6%) Србија је на 64. месту на свету, док овај показатељ за 27 земаља чланица Европске уније износи чак 8,4%. Међутим, у поређењу са земљама региона Централне и Источне Европе чији је просек 2,6%, као и са групом земаља у развоју са просеком од 2,9%, може се закључити да је Србија на задовољавајућој позицији, обзиром да се земље као што су Румунија и Турска налазе иза Србије.

Према премији по становнику у 2010. години од 98 USD или 73 евра (у 2004. год. 52 USD односно 38 евра) Србија заузима 66. место у свету. Исти показатељ за 27 земаља чланица Европске уније износи 2.716 USD, за земље региона Централне и Источне Европе 274 USD, а за земље у развоју 109 USD. На првом месту у свету је Швајцарска са 6.724 USD, а следе Холандија и Луксембург, док Словенија са 1.353 USD и Хрватска са 397 USD заузимају 29. односно 44. место.

Премија по становнику у 2010. год. у неким европским земљама у USD

Развој тржишта осигурања у Србији мерен растом премије показује даље успоравање позитивних трендова. Укупна премија у 2011. години у односу на премију у 2010. години номинално је порасла за 1,4%, тј. забележила реални пад од 5,2%.

У укупном финансијском сектору (банке, лизинг осигурање, и добровољни пензиони фондови) осигурање по билансној суми, капиталу и броју запослених заузима друго место. У билансној суми финансијског сектора у 2011. години која је износила 2.868 млрд. динара банке учествују са 92,4%, а друштва за осигурање са 4,4%.

Учешће у укупном финансијском сектору (у %)

	Банке			Лизинг			Осигурање			ДПФ		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Билансна сума	90.8	91.8	92.4	4.7	3.6	2.8	4.2	4.2	4.4	0.3	0.4	0.4
Капитал	92.1	92.5	93.0	1.9	1.5	1.4	6.0	6.0	5.7			
Број запослених	72.5	71.8	71.0	1.1	1.1	1.2	25.9	26.8	27.4	0.4	0.3	0.4

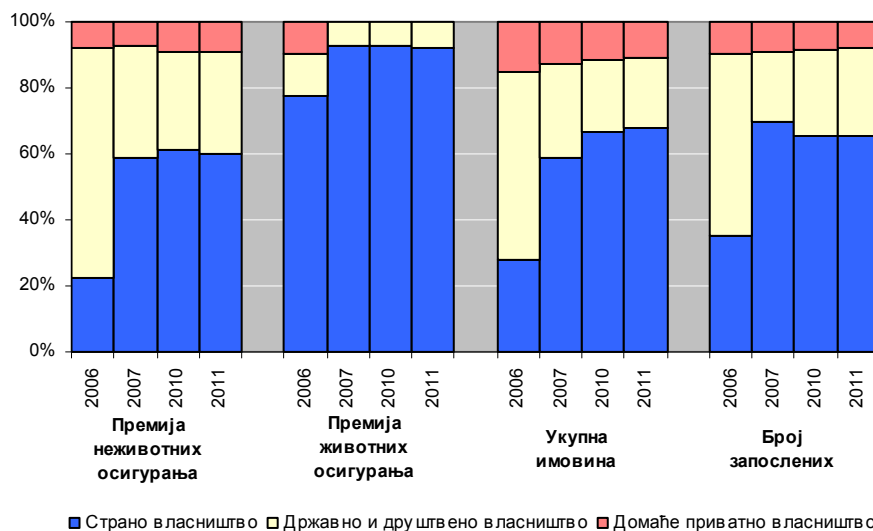
Извор: Народна банка Србије

3.2. Учесници на тржишту

Друштва за осигурање

У 2011. години у Србији послује 28² друштава за осигурање, 2 више него у претходној години. Искључиво пословима осигурања бави се 24 друштва, а само пословима реосигурања 4 друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања искључиво животним осигурањем бави се 7 друштва, искључиво неживотним осигурањем 11 друштава, а и животним и неживотним осигурањем 6 друштава.

Преглед података према власничкој структури

Посматрано према власничкој структури капитала од 28 друштава за осигурање у 2011. години 21 је у већинском страном власништву, док је 7 друштава у већинском домаћем власништву.

Успешним процесом приватизације у протеклом периоду, као и уласком на тржиште иностраних компанија добијањем *green field* лиценци (13 од 2005. године), друштва за осигурање у страном власништву у 2011. години бележе и раније (почев од 2007. године) преовлађујуће учешће у: премији животних осигурања са 92%, премији неживотних осигурања са 60,1%, укупној имовини са 67,9%, као и у броју запослених са 65,4%.

² Укључујући и ново друштво за неживотно осигурање, које је добило дозволу за рад у децембру 2011. године.

Остали учесници на тржишту

У продајној мрежи, поред друштава за осигурање, учествује и: 19 банака које су добиле дозволу за обављање послова заступања, 79 правних лица, 109 физичких лица-предузетника, док је сертификат за заступање односно посредовање добило 13.363 физичких лица³.

3.3. Структура портфеља осигурања

У 2011. години друштва за осигурање су остварила укупну премију у висини од 57,3 млрд. динара (548 мил. евра или 709 мил. USD)⁴, што представља повећање за само 1,4% у односу на премију у претходној години.

У структури премије у 2011. години учешће неживотних осигурања износило је 82,6%, док се учешће животних осигурања повећало са 16,5% у 2010. години на 17,4% у 2011. години, захваљујући оствареном порасту од 6,8% у односу на претходну годину.

У структури укупног портфеља само пет врста неживотних осигурања и то: осигурање од последица незгоде, осигурање моторних возила, осигурање имовине од пожара и драгих опасности, остала осигурања имовине и осигурање од одговорности због употребе моторних возила, учествује са 74%.

Аутоодговорност која је у 2006. години преузела водеће учешће од имовинских осигурања, задржава га и у 2011. години са 32,6%. Применом одредаба новог Закона о обавезном осигурању у саобраћају, као и подзаконске

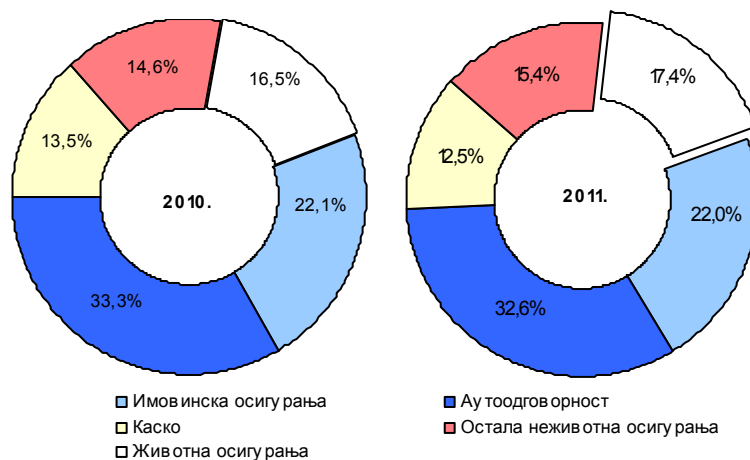
³ Стање на дан 20. март. 2012. године.

⁴ Према средњем курсу Народне банке Србије на дан 31. децембар 2011. године.

регулативе која се односи на примену бонус-малус система, може се очекивати даље унапређење овог значајног сегмента српског тржишта осигурања, који је у 2011. години чинило 12 друштава за осигурање.

Након 2009. године, у којој су се одразили ефекти светске финансијке кризе, који су ублажени крајем 2010. године, у 2011. години поново долази до успоравања позитивних трендова у сектору осигурања у Србији, у виду смањења премије, како обавезних, тако и необавезних осигурања. Осигурање од аутоодговорности, као обавезно осигурање, по први пут на крају године бележи смањење од 0,5%. Имовинска осигурања настављају да смањују своје учешће и у 2011. години на 22%, и поред пораста премије од 1% у односу на претходну годину. Осигурање моторних возила – каско, врста осигурања која је до краја 2008. године бележила најзначајније повећање учешћа, у 2011. години бележи пад премије од 5,7% у односу на претходну годину, као и наставак тренда смањења учешћа у укупној премији, и то са 13,5% у 2010. години на 12,5% у 2011. години.

Укупна премија према врстама осигурања
у 2010. год. и 2011. год.

Груписање друштава за осигурање према учешћу у укупној премији, извршено у три групе, с тим да прву групу чине 3 друштва са преко 15% у укупној премији, другу 5 друштва са учешћем мањим од 15% и трећу 15 друштава са мање од 3%, указује на настављање тренда значајнијег смањења концентрације портфеља, започетог у 2007. години, кад је концентрација на тржишту мерена Herfindahl Hirschman-овим индексом (1.523) први пут била умерена, да би у 2011. години овај индекс износио 1.117⁵.

⁵ Вредности овог индекса испод 1.000 говоре у прилог да концентрација није присутна.

**Учешће друштава за осигурање у укупној премији
према реер групама¹⁾**

Група		2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
I	Учешће у %	74.2	64.9	63.4	59.0	69.6	65.8	62.9	63.1
	Број друштава за осигурање	2	2	2	2	3	3	3	3
II	Учешће у %	11.8	21.5	21.6	22.1	19.0	23.2	24.7	25.4
	Број друштава за осигурање	3	4	3	2	4	5	5	5
III	Учешће у %	14.0	13.6	15.1	18.8	11.4	11.0	12.4	11.4
	Број друштава за осигурање	15	11	10	14	14	14	14	15

¹⁾ Без друштава која се баве пословима реосигурања.

Извор: Народна банка Србије

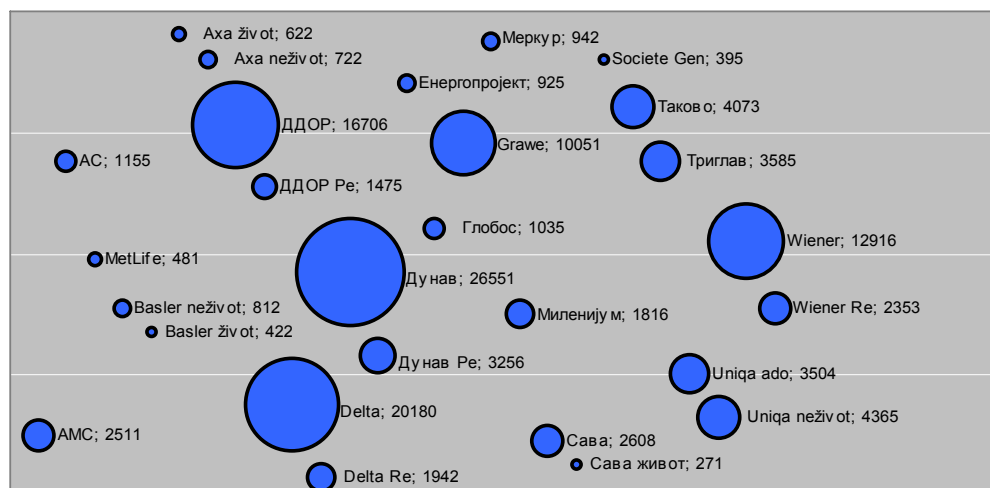
Занимљиво је да највећи део укупне премије, посматрано по наведеним групама, неживотних осигурања у 2011. години 68,3% припада првој групи ранжираних друштава, док највећи део укупне премије животних осигурања 44,8% припада другој групи.

3.4. Билансна сума и билансна структура

Билансна сума

Обим пословања сектора осигурања, мерен билансном сумом друштава која су обављала послове осигурања и реосигурања, у поређењу са 2010. годином, повећан је у 2011. години за 7,3% и износи 125,7 млрд. динара.

Билансне суме друштава за осигурање на дан 31. 12. 2011.
у млн дин.

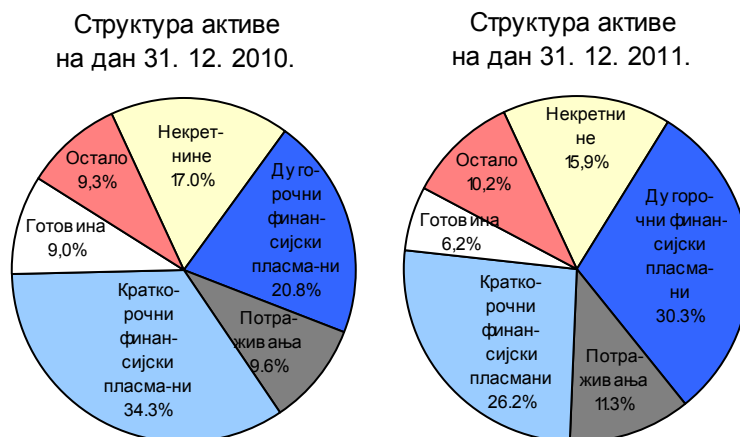

Структура активе

У структури активе друштва за осигурање са стањем на дан 31.12.2011. године, 47,7% односи се на сталну имовину (од чега 30,3% на дугорочне финансијске пласмане, а 15,9% на некретнине), док се 52,3% односи на обртну имовину (од чега на краткорочне финансијске пласмане 26,2%, а на потраживања по премијама 11,3%).

У поређењу са 2010. годином када је учешће сталне имовине износило 39,1% (од чега је учешће дугорочних финансијских пласмана износило 20,8%, а некретнина 17%), а учешће обртне имовине износило 60,9% (од чега краткорочни финансијски пласмани 34,3%, а потраживања по премијама 9,6%), може се закључити да се структура активе донекле променила.

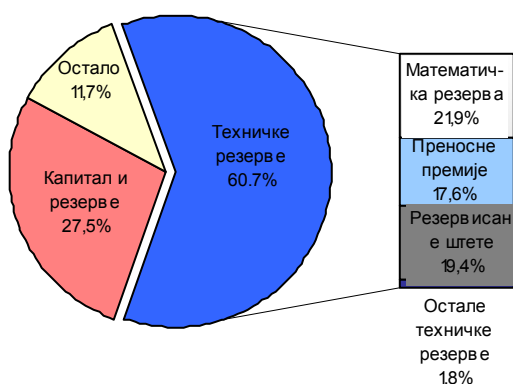
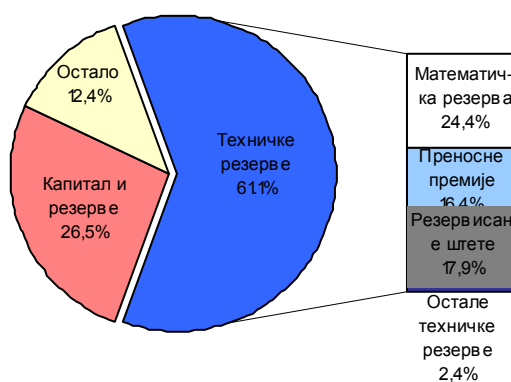
Наведено указује на наставак тенденција, први пут уочених у првом тромесечју 2011. године. Наиме, дугорочни финансијски пласмани су остварили највећи раст у односу на 2010. годину, по стопи од 56% и доминантно учешће у активи, док је уочљив и раст учешћа потраживања у оквиру обртне имовине, и то са 9,6% у 2010. години на 11,3% у 2011. години.

Структура пасиве

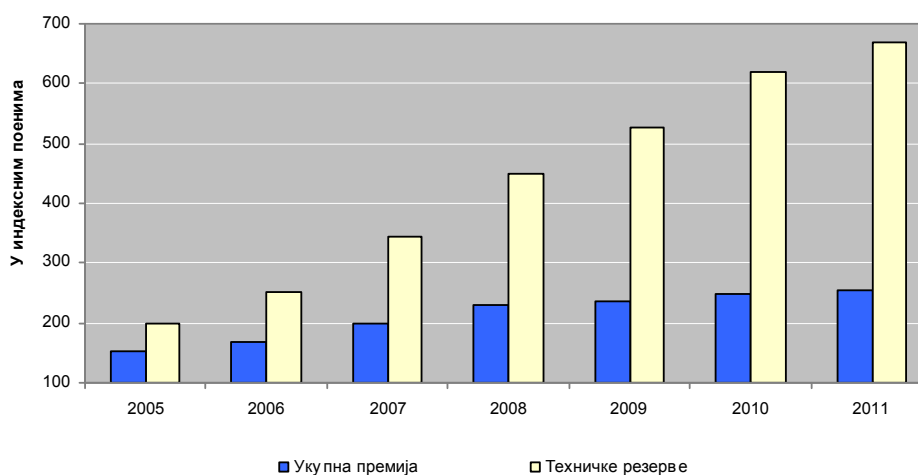
У структури пасиве на дан 31.12.2011. године техничке резерве исказују учешће од 61,1%, а капитал и резерве 26,5%.

У 2011. години задржано је преовлађујуће учешће издвајања средстава у техничке резерве. Док капитал у износу од 33,3 млрд. динара у 2011. години бележи раст по стопи од 3,3%, техничке резерве у посматраном периоду у износу од 76,8 млрд. динара бележе раст од 7,9%, при чему је најзначајније учешће у овим резервама имала математичка резерва, са стопом раста у 2011. години од 19,8%.

Структура пасиве
на дан 31. 12. 2010.Структура пасиве
на дан 31. 12. 2011.

Значајан показатељ резултата предузетих активности на стабилизацији и уређивању тржишта осигурања је и кретање техничких резерви и укупне премије. Наредни графикон, у коме је као базна година посматрања 2004. година, говори у прилог знатно бржег раста техничких резерви од укупне премије, што је у великој мери резултат успостављања критеријума за обрачун техничких резерви, прописаних од Народне банке Србије, као и стриктних контрола адекватности издвајања у техничке резерве, што је условило прихватање праксе осигуравача да реалније процењују ове резерве и тиме у значајнијој мери штите интересе осигураника и корисника осигурања.

Кретање укупне премије и техничких резерви, 2004 = 100

4. Показатељи пословања

4.1. Солвентност

Солвентност друштва за осигурање зависи од довољности техничких резерви за преузете обавезе као и од довољности гарантне резерве као вида заштите осигураника у случају непредвиђених губитака у пословању, односно као амортизера за губитке који нису покривени техничким резервама.

Маргина солвентности на дан 31.12.2011. године у Србији је износила 14,8 млрд. динара, а гарантна резерва 27,8 млрд. динара. На нивоу свих друштава у Србији која се претежно баве *неживотним осигурањима* **однос гарантне резерве и маргине солвентности** је износио 195,20%, док код друштава која се претежно баве *животним осигурањима* 185,63%.

Способност друштва да апсорбује ризик неадекватног ценовног нивоа премија, непредвидивих штета и неадекватног преноса ризика у саосигурање и реосигурање и др. (ризик осигурања) мери се, између осталог, и односом **премије у самопридржају и укупног капитала**. За друштва која се баве пословима *неживотних осигурања* премија у самопридржају представља апроксимацију преузетих ризика и треба да буде довољна за исплату штета и накнада из осигурања. У случају да премија није адекватно одмерена, да пренос ризика у саосигурање и реосигурање није извршен адекватно, као и у случају осталих ризика осигуравања, као гарант покрића се користи укупан капитал, односно његови делови.

Однос премије у самопридржају и укупног капитала је у 2011. години на нивоу свих друштава у Србији која се претежно баве *неживотним осигурањима* износио 178,74%, док је у 2010. години износио 181,86%. Ова промена је последица нешто бржег раста капитала друштава за осигурање од раста премије у самопридржају, уз обезбеђен потребан ниво солвентности.

Однос **укупног капитала и техничких резерви** друштава која се претежно баве пословима *животних осигурања* износио је 26,34% у 2011. години, док је у 2010. години био нешто виши у износу од 29,41% и даље је на стабилном нивоу. Вредност наведеног односа у 2011. години указује на постојање „резерве“ од око 1/4 за случај неадекватно одмерених преузетих ризика ових друштава (за које у животним осигурањима техничке резерве представљају добру апроксимацију).

4.2. Квалитет имовине

Посматрано према **учешћу нематеријалних улагања, некретнина, пласмана у хартије од вредности којима се не тргује на тржишту и потраживања у укупној активи** друштава која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*, које у 2010. и 2011. години респективно износи 37,03% и 38,09%, способност друштава да измире своје обавезе скоро је непромењена, без обзира на нешто већи раст наведених облика улагања у односу на раст активе у 2011. години.

Код друштава која се претежно баве пословима *животних осигурања* наведено учешће је смањено са 8,87% у 2010. години на 8,01% у 2011. години. На промену вредности овог показатеља у 2011. години у односу на 2010. годину у овим друштвима утицао је значајно већи раст укупне активе од раста наведених облика активе.

Поред способности друштва да обрачун премија буде на нивоу довољном за накнаду штета, неопходно је обезбедити и њену наплату. У супротном, осигуравач се може суочити са проблемом немогућности извршења својих обавеза према осигураницима.

Прописивање правила за процену билансних позиција и контрола исплате штета друштава спроведене од стране НБС, као и побољшање пословне праксе од стране друштава узроковали су, у дужем периоду посматрања, позитивна кретања односа **потраживања за премију и укупне уговорене премије**.

Наиме, док је овај показатељ на нивоу свих друштава која су се претежно бавила *неживотним осигурањима* у 2004. години износио 23,9%, у 2011. години износи 11,91%. У поређењу са 2010. годином када је овај показатељ износио 11,27% представља благо повећање, што би се могло тумачити утицајем ефеката економске кризе.

У друштвима која се претежно баве пословима *животних осигурања* учешће потраживања у укупној уговореној премији је смањено са 11,67% у 2010. години на 11,28% у 2011. години.

4.3. Покривеност техничких резерви прописаним облицима активе

У циљу обезбеђења заштите интереса осигураника и трећих оштећених лица, односно благовремене исплате штета, није довољно само формирање адекватног нивоа техничких резерви, већ и њихово улагање на начин који обезбеђује измирење преузетих обавеза у целини и у року како у садашњем, тако и у будућем периоду. Да би било способно да одговори својим обавезама, друштво је

дужно да средства улаже зависно од врста осигурања које обавља, водећи рачуна о рочности обавеза, профитабилности и дисперзији улагања.

У друштвима која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* у 2011. години је, након побољшања у 2010. години, покривености техничких резерви поново нешто нижа од 100%. Наиме, према подацима достављеним од стране друштава покривеност техничких резерви прописаним облицима активе у 2011. години износи 99,35%, док је у 2010. години износила 100,29%.

У друштвима која се претежно баве пословима *животних осигурања* покривеност техничких резерви прописаним облицима активе у 2011. години је задовољена у износу од 101,51%, док је покривеност техничких резерви у 2010. години била 101,74%.

Посматрано укупно у Србији за сва друштва која се баве пословима осигурања техничке резерве *неживотних осигурања* у 2010. години највећим делом биле су покривене државним хартијама од вредности са 29%, депоновањем код банака са 29%, готовином са 12%, потраживањима за недоспеле премије са 10% и акцијама којима се тргује на тржишту са 3%.

У структури покрића техничких резерви *животних осигурања* најзаступљеније је улагање у државне хартије од вредности са 82%, а затим следи депоновање код банака са 12%. Посматрано у односу на структуру улагања претходне године уочава се повећање учешћа улагања у државне хартије од вредности, што је последица улагања у обвезнице Републике Србије.

4.4. Реосигурање

Реосигурањем и саосигурањем се врши тзв. изравнавање ризика и заштита осигуравача од великих или масовних штета, које могу угрозити пословање друштва. За део ризика који остане у самопридржају друштва, као апсорбер за неочекиване догађаје и неадекватан ценовни ниво премије служи његов капитал.

Удео **меродавне премије у самопридржају у меродавној укупној премији** указује на обим пренетих ризика у реосигурање и саосигурање. Посматрано у односу на 2010. годину овај показатељ у 2011. години бележи мање повећање и то са 85,89% на 86,34% у друштвима која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*.

Посматрано по врстама осигурања проценат преноса ризика у реосигурање највећи је у осигурању од одговорности због употребе ваздухоплова и осигурању ваздухоплова, иза којих следе осигурање финансијских губитака, осигурање трошкова правне заштите, осигурање од опште одговорности, имовинска осигурања и осигурање јемства, што одговара природи посла тих врста осигурања и обиму преузетих ризика.

У друштвима која се претежно баве *животним осигурањем* овај показатељ у наведеном периоду креће се око 98%. Високе вредности овог показатеља у овим друштвима узрокована је преносом ризико дела премије у реосигурање, док штедни (као знатни већи део премије у животним осигурањима) остаје у портфељу осигуравача.

4.5. Профитабилност

Меродавни технички резултат у самопридржају (однос меродавних штета у самопридржају и меродавне техничке премије у самопридржају) за сектор осигурања у Србији, као индикатор политике цена и адекватности, односно довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање у 2011. години износи 67,85% и повољнији је у односу на 2010. годину кад је износио 73,55%. Неповољан меродавни технички резултат у самопридржају у 2011. години остварен је код осигурања јемства и осигурања од последица незгоде.

Однос нето резултата и укупне активе (РОА) као мера приноса на укупну активу у 2011. години, оствареног ангажовањем средстава у пословима осигуравања, инвестирања и др. у односу на претходну годину бележи смањење у друштвима која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*. Вредност овог показатеља у 2011. години је била позитивна и износила 0,76%, али нижа је у поређењу са 2010. годином кад је износила 1,62%, што је последица смањења нето резултата у 2011. години у односу на претходну годину.

У друштвима која се претежно баве пословима *животних осигурања*, први пут забележен позитиван однос нето резултата и укупне активе у 2009. години задржава се и у 2010. години, када је овај показатељ износио 0,89%, да би у 2011. години дошло до његовог пада на -0,57%, што је условљено погоршањем нето резултата.

Посматрано укупно за сва друштва у Србији која се баве пословима осигурања остварен је позитиван нето резултат и позитиван принос на укупну активу друштава од 0,42%.

4.6. Ликвидност

Да би друштво било у стању да одговори обавезама оно мора водити рачуна како о усклађености средстава и обавеза по рочности, тако и о утрживости и квалитету својих средстава. Обзиром да су висина и тренутак настанка појединачних штета неизвесни, друштво мора пажљиво да планира структуру

својих средстава пре свега за измирење обавеза по штетама, а онда и осталих обавеза.

У друштвима која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* показатељ усклађености краткорочних средстава (обртна имовина умањена за залихе) и краткорочних обавеза је у 2010. години износио 110,28%, а у 2011. години 105,17%.

У друштвима која се претежно баве пословима *животних осигурања* показатељ усклађености краткорочних средстава (обртна имовина умањена за залихе) и краткорочних обавеза је у 2010. години износио 316,83%, а у 2011. години 179,79%.

Кретање овог показатеља указује на довољност ликвидних средстава за измирење краткорочних обавеза. Смањење износа краткорочних средстава умањених за залихе условљено је, пре свега, повећаним пласманима друштава за осигурање у хартије од вредности издате од стране државе.

5. Закључак

Из упоредних показатеља 2010. и ове године, може се закључити да се наставља, иако успорен, позитиван тренд стања и развоја на тржишту осигурања, и издвајају се следеће промене у 2011. години:

- Остварен је пораст билансне суме сектора осигурања за 7,3% и она износи 125,7 млрд. динара;
- Остварено је повећање капитала од 3,3% и он износи 33,3 млрд. динара;
- Остварено је повећање техничких резерви од 7,9% и њихова потпуна покривеност у животним осигурањима и скоро потпуна покривеност у неживотним осигурањима;
- Повећано је учешће пласмана у дугорочне хартије од вредности, што је резултат, пре свега, улагања у петнаестогодишње обвезнице Републике Србије;
- Укупна премија је у 2011. години достигла ниво од 57,3 млрд. динара. уз стопу раста од 1,4%;
- Учешће неживотних осигурања од 82,6% у укупној премији је и даље доминантно. Премија неживотних осигурања бележи скроман раст од 0,3%, при чему осигурања од одговорности због употребе моторних возила и осигурање моторних возила – каско бележе пад, а имовинска осигурања скроман раст;
- Животна осигурања повећавају учешће у укупној премији са 16,5% на 17,4%;
- Концентрација на тржишту мерена Herfindahl Hirschman-овим индексом је умерена, са тенденцијом даљег смањивања;

- Број друштава за осигурање повећан је са 26 на 28, уз увећање броја запослених на 11.289 по стопи од 1,3%.

Кључне области којима би друштва требало да се баве посебно у садашњем тренутку су: корпоративно управљање, које између осталог подразумева адекватно успостављен систем интерних контрола, унапређење управљања ризицима, унапређење техника вредновања улагања, јачање транспарентности, јачање добре праксе пословања и фер односа према клијентима, активности на едукацији потенцијалних осигураника, чиме ће допринети јачању поверења осигураника и стварању услова за развој овог сегмента финансијског система.

Посебно треба истаћи важност доследног поштовања прописа из области обавезног осигурања у саобраћају, нарочито у погледу ажурности у исплати штета, трошкова спровођења осигурања и примени бонус-малус система.

Такође, ту су и едукација и припрема за имплементацију новог методолошког оквира за управљање ризицима, Solvency II. Наиме, адекватно управљање ризицима од кључног је значаја за успешност пословања осигураваача. Управо то је и суштина директиве Solvency II, према којој се од осигураваача захтева сагледавање и квантификовање свих врста ризика којима су изложени у свом пословању, као и ефикасније управљање овим ризицима. Она уводи софистицираније захтеве солвентности у циљу обезбеђења довољног капитала за ризике којима су друштва за осигурање изложена. Планирана примена захтева директиве, према нацрту новог Закона о осигурању у Србији је од уласка у ЕУ.